

İslam kültürü doğum kontrolüne engel olur mu?

Dr. Deniz Akgün, Bilim ve Gelecek Dergisi, Sayı:50

Toplum yaşantısı ile ilgili konularda görüş belirlerken İslam dini ile ilgili referansların dikkate alınması hergeçen gün daha fazla kaçınılmaz hale geliyor. Bu açıdan ele alındığında insan ve toplum sağlığının en önemli belirleyicilerinden olan doğurganlığın kontrol edilebilmesi ile ilgili olarak da İslam dinini referans alan kültürel yaklaşımların değerlendirilmeye alınması ne var ki, zorunluluk durumuna gelmiş bulunuyor. Ülkemizde İslam dini ile ilgili referansları toplum yaşantısının temel unsurlarından biri olarak algılamaktan kaçınmayan yönetici bir kadronun oluşması ile yaşantısını buna göre yeniden düzenlenmeye itirazı olmayan hatırı sayılır bir toplum kesiminin bulunması, konunun bu yönüne ayrı bir önem kazandırıyor. Bu yazımızda İslam kültürünün, günümüzde sağlığın temel belirleyicileri arasında bulunan doğurganlığın kontrolüne yönelik ne gibi bakış açılarını barındırdığı ve bunun, son zamanlarda giderek daha da etkinleşen İslamcılık akımının genel sosyal-kültürel nitelikleri ile ilişkili olup olmadığı konusunu ele alacağız.

Modern doğabilimle birlikte insan ve toplum sağlığı üzerinde gerçekleşen önemli gelişmelerden bir tanesini de insanların doğurganlıklarını kontrol edilebilmelerinin olanaklı hale gelmesi oluşturmuştur. Modern sanayi toplumunda, kol gücü ile yürütülen tarımsal sektörlerin yerini makine gücüyle işleyen endüstriyel sektörlere bırakması, yaşam süresinin uzaması, bununla ilişkili kültürel dönüşümün gerçekleşmesi ve doğum kontrolünü sağlamaya yönelik yeni ve etkili yöntemlerin geliştirilmesi, insanlara kendi doğurganlıklarını kontrol altında tutabilme olanağını sağlamış oldu. Kadın doğurganlığının kontrol edilmesini sağlayan aile planlaması uygulamaları, zaman içinde tıbbi, sosyal ve kültürel yapıyla ilişkili yönleri ile birlikte önemli uygulamalar arasındaki yerini aldı.

Aile planlaması dendiğinde çiftlerin istediği zaman ve istediği sayıda çocuk sahibi olmasını sağlamaya yönelik kullanılmakta olan yöntemler aklımıza gelmektedir. Günümüzde aile planlaması yöntemi olarak kullanılabilen pek çok uygulama bulunmaktadır. Modern aile planlaması yöntemlerini oral kontraseptif (hap), rahim içi araç (spiral), kondom, aylık ve üç aylık iğneler, spermisid (sperm öldürücü), diyafram ve tüplerin bağlanması gibi yöntemler oluşturuyor. Bu yöntemlerden hangisinin kullanımının kişiler için uygun olacağına ise ilgili sağlık birimlerinde tüm yöntemler anlatıldıktan sonra kişinin kendisi tarafından karar verilmesi bekleniyor.

Bu modern aile planlaması yöntemlerinin yanı sıra gebeliğin ertelenmesi amacıyla eskiden beri kullanılmakta olan bazı başka yöntemler de bulunuyor ki, günümüzde etkililikleri modern yöntemlere göre çoğu kez daha düşük olan bu yöntemlere geleneksel aile planlaması yöntemleri adı veriliyor. Aile planlaması amacıyla kullanılan geleneksel yöntemler arasında ise vücut ısısının, rahim ağzının bazı özelliklerinin ve doğurganlığın takvimsel değişikliklerinin izlenmesi uygulamaları bulunuyor.

Dünya genelinde kontrolsüz nüfus artışının ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkisi konusuna 1960'lı yıllardan sonra önem vermeye başlanmıştı. Bükreş'te 1974'de,

Mexico City’de 1984’de ve Kahire’de 1994’de düzenlenen üç büyük uluslararası konferansta, nüfus ve aile planlamasının genel kalkınma çabalarıyla ilişkisi kapsamlı bir şekilde ele alındı. Bu dönemde yürütülen çeşitli araştırmalar aracılığı ile de aşırı doğurganlığın anne ve çocuk sağlığı üzerine olan olumsuz etkileri bilimsel temelde çarpıcı bir şekilde ortaya konuldu. Örneğin 1980’de yapılan Dünya Doğurganlık Araştırması ile aşırı doğurganlık ve kısa doğum aralıklarının, anelerin sağlığı üzerine bilinen olumsuz etkilerinin yanı sıra bebeklerin yaşam şansını %60-70, 5 yaş altı çocukların yaşam şansını da %50 azalttığı bulgularına ulaşılmıştı. (1)

Ülkemizde ise nüfus yapısı ile ilgili dönüşüm süreci üç ayrı dönemde içinde incelenebilmektedir. 1923’den 1950’li yıllara kadar olan dönemde ülkemizde doğurganlığı özendirici politikalar izlenmiştir. Bu dönemde nüfus artışının sağlanması amacıyla doğum kontrol yöntemlerinin yasaklandığı ve Türk Ceza Kanunu’na ile Umumi Hıfzısıhha Kanunu’na gebeliği önleyici ilaçların satılması, kullanılması ve bu konuda bilgi verilmesini yasaklayan hükümlerin konulduğu görülmektedir. Bu dönemin sonlarına doğru ülkemizin tarım toplumu olmaktan zamanla uzaklaşması ile yaşanan hızlı nüfus artışının, gereksinilen işgücü arzını sağlayacak düzeye ulaşması sonucunda, doğurganlığın azaltılmasına yönelik bir eğilimin oluşması söz konusu olmuştur. Ayrıca bu dönemde istenmeyen doğumları önlemek için çocuk düşürme olgularının artmaya başladığı fark edilmiş ve aşırı doğurganlığın sağlık üzerindeki olumsuz etkileri daha net olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durumu gören Ankara Doğumevi Başhekimisi Zekai Tahir Burak, 1958 yılında Sağlık Bakanlığı’na başvurarak, gebeliği önleyen ilaç ve gereçlerin satış ve kullanılmasının serbest bırakılmasını önermiştir. Buna olanak sağlayan 557 Sayılı Nüfus Planlaması Yasası’nın ise 1965 yılında kabul edilmiştir.

Bu yasa ile birlikte doğum kontrolünün serbest hale gelmesi sonrasında, aile planlaması yöntemi kullanan kişi sayısının artması söz konusu olmuştur. Ancak bu hizmeti toplumun geneline gereksinim duyulduğunda ücretsiz olarak ulaştırabilecek sağlık organizasyonunun kurumsallaştırılmaması nedeniyle, aşırı doğurganlığın kişi ve toplum sağlığı üzerindeki olumsuz etkileriyle karşılaşmaya devam edilmiştir. Aile planlaması hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulmadığı bu dönemde de pek çok kadının istenmeyen gebelikleri nedeniyle kendi kendilerine düşük yapma girişiminde bulunduğu görülmüş ve istenmeyen gebelikler nedeniyle düşük girişimi sonrası gelişen anne ölümleri önemli bir sağlık sorunu haline gelmiştir. Örneğin 1981 yılında ülkemizde 450.000 kadının düşük yaptığı ve bunun yaklaşık 300.000’inin isteyerek düşük olduğu tahmin edilmektedir.(2) Kamu sağlık otoritesinin aile planlaması hizmetlerini toplumun gereksinim duyan kesimine ücretsiz olarak ulaştırma konusundaki yetersizliğinin sonuçlarını giderme amacıyla, 1983 yılında 2827 sayılı 2. Nüfus Planlaması Yasası çıkarılmış ve bu yasayla 10 haftaya kadarki gebeliklerin isteğe bağlı sonlandırılması olanaklı hale gelmiştir. Bununla birlikte günümüzde kürtaj gibi çiftler üzerinde fiziksel ve ruhsal pek çok olumsuzluğu beraberinde getiren bir girişime istenmeyen gebelikleri sonlandırma amacıyla sıkça başvurulmakta olduğu görülmektedir. Örneğin 2003 Nüfus Sağlık Araştırması sonuçlarına göre ülkemizde önceki 5 yıl içerisindeki her 100 gebeliğin 11’i isteyerek düşükle (kürtaj) sonuçlanmış bulunuyor.(3) Dünya genelinde ise istenmeyen gebelikler nedeniyle her 1000 canlı doğum için 300-500 yasal ve yasal olmayan düşük gerçekleştiği tahmin edilmektedir.(1)

İslam dini açısından aile planlaması

Aile planlaması ile ilgili olarak toplum düzeyindeki tutumları etkileyen önemli bir unsur toplumların kültürel yapısı ve bu kapsamda geçirdikleri sosyo-kültürel dönüşümler oluşturuyor. Ülkemizde konuyla ilgili kültürel dokuyu etkileyen önemli bir unsur olan İslam dini açısından ise aile planlaması konusunda olumlu ya da olumsuz bağlayıcı bir hükmün bulunmadığı belirtiliyor. Çağdaş İslam alimlerinin çoğu aile planlaması yöntemlerinin kullanılmasının İslam dini açısından bir sakıncası bulunmadığını düşünse de, bu uygulamaların İslam dini tarafından özendirilen toplum yaşantısı unsurlarından biri olmadığı da biliniyor. Bu konuda ileri sürülen en ılımlı görüş, aile planlamasının İslam dini tarafından yasaklanmadığı ve Kur'an'da aile planlamasını yasaklayan bir hükmün bulunmadığı tespitinden yola çıkıyor. Benzer şekilde Cabir Hadis'inde de (Peygambere atfedilen konuşmalar) azlin (erkek tohum hücrelerinin kadın vajenine boşalmasını önleme) yasaklanmasına gerek duyulmamış olması bu kapsamda ele alınıyor.

Diğer taraftan aile planlaması yöntemlerinin kullanılmasının İslam dini açısından uygun olmayabileceği görüşünü savunan İslam alimleri de yok değildir. Bu alimlerin görüşlerini dayandırdıkları İslami kaynakların başında ise Cudame hadisi geliyor. Bu hadis kapsamında Hz. Peygamber'in azli gizli çocuk öldürme olarak tanımladığı savunuluyor. Aile planlamasına karşı çıkan İslam alimlerinin diğer bir itirazı ise evlilik durumu ile ilişkili bulunuyor. Evliliğin en büyük amacının çocuk sahibi olduğunu ileri süren karşıt görüşlü İslam alimleri, bu konuda Nahl Suresine atıfta bulunuyorlar.

(Allah size kendi nefislerinden eşler yarattı ve eşlerinizden de size oğullar ve torunlar yarattı ve sizi helal rızıklarla besledi. Böyle iken batıla mı inanıyorlar ve Allah'ın nimetini inkar mı ediyorlar, Nahl Suresi)

Aile planlamasına karşı olan İslam alimleri ayrıca çocukların bir kıymet olduğunun Kur'an'da belirtilmesi üzerinde de duruyorlar.

(Rabbim! Bana iyilerden bir çocuk lütfet, Saffat Suresi)

(Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür, Kehf Suresi)

Bu alimlerin savunduğu yaklaşımlardan bir diğerini de Allah'ın, bir çocuğun doğmasını takdir etmesi durumunda, aile planlamasının bunu önleyemeyeceği yaklaşımı oluşturuyor.

(Alemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz hiçbir şey dileyemezsiniz, Tekvir Suresi)

(Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır. O halde tarlalarınıza nasıl isterseniz öyle davranın, Bakara Suresi)

Aile planlamasına karşı çıkan alimlerin bazıları, aynı zamanda çocuğun Allah'ın bir hediyesi ve vaadi olarak değerlendiriyorlar ve bu yargıya ise Enam Suresinin o doğrultuda yorumlayarak ulaşıyorlar.

(Bilgisizlik yüzünden beyinsizce çocuklarını öldrenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızkı Allah'a iftira ederek haram kılanlar..., En'am Suresi)

Aile planlamasına karşı çıkan İslam alimlerinin bir diğer itiraz noktasını ise İslam dininin çeşitli yollardan çoğalmayı önermiş olması oluşturuyor.

(Düşünün siz az idiniz, o sizi çoğalttı, Araf Suresi)

Benzer şekilde Hz. Peygamber'in de çocuk sahibi olma yoluyla çoğalmayı yüceltecek şekilde "Evleniniz ve çoğalınız, zira kıyamet gününde diğer milletlere karşı

sizinle iftihar edeceğim” şeklinde buyurmuş olması, bazı İslam alimlerini aile planlamasının Müslümanların sayısını ve gücünü azaltmak için hazırlanmış bir komplo olarak değerlendirmesine yol açıyor. Bu alimler aile planlaması uygulamalarının yaygınlaşmasının İslam düşmanlarını sevindireceğini ileri sürüyorlar. Ayrıca tüplerin bağlanması gibi geri dönüşsüz yöntemlere ilişkin İslam alimleri arasında daha yaygın bir karşıtlığın bulunduğu biliniyor. Bütün bunlara yakın geçmişte, halen sağlık bakanlığı görevini yürütmekte olan Recep Akdağ’ın ifade ettiği “Ölçsüz bir biçimde Batılı kültürün etkisiyle ve birtakım klişeleşmiş sloganların tesiriyle biz doğurganlık sayılarımızı çok aşağılara indirirsek, Batıların geçtiği yanlış yoldan geçmiş oluruz, yanlış bir mecraya sürükleniriz.” “Nüfus planlaması ve aile planlaması kavramı bizim için rafa kalkmıştır” (4) görüşü eklenmiş bulunuyor.

Bütün bunlardan günlük yaşamla ilgili İslam dinine ilişkin referansları kriter olarak ele alan felsefi-ideolojik yaklaşımların aile planlaması konusunda genel geçer bir tutuma sahip olmadığı görülebilmektedir. Peki İslam dini ve diğer semavi dinlerin genel sosyo-kültürel karakteristikleri açısından, doğurganlığın kontrol edilmesine yönelik birey ve toplum düzeyindeki müdahalelerle ilgili tutumunu koşullayan özellikler neler olabilir? Bu sorunun yanıtını verebilmek için din sosyolojisi alanındaki önemli bazı kuramların gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Weber'e göre dinin toplum yaşantısına etkisi

Ekonomik alt yapılarla kültürel üstyapılar arasında bire bir bir ilişki olması gerektiği fikrini reddeden ünlü sosyolog Max Weber, yapıtlarında siyasi faktörler ve hukuki üst yapının ekonomik örgütlenme üzerinde güçlü bir etki uyguladığı konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Modern kapitalist ekonomik düşünce biçiminin ortaya çıkışının ve çağdaş ekonominin, asketik (kendini ilahi amaçlara vakfeden) protestanlığın ussal ahlakı ile ilişkisini ele aldığı çığır açıcı kitabı *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* adlı eserinde Weber, asketik protestanlığın temel dini kavramlarının, günlük ekonomik yaşamın eylem ilkeleriyle ilişki olduğu görüşünü ileri sürmüştü. Gelişme dönemindeki kapitalizmin gerektirdiği toplumsal ve mesleki tabakalaşmanın sağlanmasında, dini mezheplere dayalı farklılaşmanın etkili olduğunu belirten Weber, yalnız çağdaş kapitalist ruhun değil, çağdaş kültürün de en temel öğelerinden biri olan meslek kavramı üzerine kurulu ussal yaşam biçiminin, Hıristiyan asketizmin ruhundan doğduğunu ileri sürmüştür. Weber, dünyevi ahlaka egemen olan Asketizmin, çağdaş ekonomik düzenin teknik ve ekonomik varsayımları üzerine kurulu mekanik-makina üretimine bağlı büyük evren tasarımının oluşturulmasına da yardımcı olduğunu dile getirir. (5)

Tüketimin sınırlandırılmasının yanı sıra kazanç peşinde koşmanın, dini asketizm ile serbest bırakılmasının, tasarrufu zorlaması ile sermaye birikiminin oluşmasına yol açtığını belirten Weber, bir burjuva iş adamının biçimsel doğruluğun sınırları içinde kalabildiği sürece, tanrı tarafından kutsandığı bilinci ile kazanç çıkarlarının peşinden koşabileceğini ve böyle yapmak zorunda olduğunu düşünebileceğini belirtir. Benzer şekilde dini asketizm, işverenin emrine ölçülü, bilinçli, olağanüstü çalışkan ve işe, tanrı tarafından istenen yaşam aracı olarak bakan işçiler de sağlamaktadır. Weber'e göre dünyevi asketik protestanlık, mülk sahibi olmanın verdiği doğal zevke var gücüyle karşı çıkmış; tüketimi, özellikle lüks tüketimini sınırlamış, buna karşılık mal kazancının, psikolojik olarak geleneksel ahlakın yasaklarından kurtarılması yoluyla tanrının isteği olarak ele alınmasının önünü açmıştır. Calvin'in, halk, yani işçi ve zanaatkarlar kitlesi, fakir kaldıkları sürece tanrıya bağlı kalırlar sözlerine gönderme yapan Weber, istisnasız bütün inanç sistemlerinde, yaşamın kendine başka bir şans

tanımadığı insanların düşük ücret karşılığında çalışmaya konusundaki sadakatlerinin, makbul kabul edildiğini dile getirmiştir.(5)

İslamın merkezi geleneğinin tektanrıcılık, kader ve teslimiyet üzerinde yoğunlaşmışlığından hareketle, İslam'da, Kalvinist çağrıyla benzerlikler bulunabileceği belirtilmiştir. Hz. Muhammed'in öğretisinin teolojik temelini çoğu, ticaretin sorunlarına ilişkindir ve kuruluş dönemindeki İslamın, tüccarlar için Bedevileri zaptetmek açısından ek faydalar sağladığı bilinmektedir. Ayrıca Kur'an terminolojisi de ticari terimler açısından zengindir. Bununla birlikte Weber, İslam hukukunun hem içeriği hem de toplumsal bağlamının sert kurallaştırmasıyla, biçimsel rasyonel bir sistemin oluşumu için elverişsiz olduğunu ve bunun gerçekleşmesini engellediği görüşünü savunmuştur. (6) Ancak sermaye birikiminin yatırım ve üretim fonksiyonlarına yönelik rasyonelliklerinden arındığı gerileme dönemi kapitalizmi açısından ele alındığında, teokratik adli yönetimin irrasyonel yapısının sermaye birikiminin değerlendirilmesi üzerinde bazı avantajlar sağlayabileceği düşünülebilir. Bu yönüyle güncel liberal İslamcılık anlayışının, millet farkı, ırk farkı, renk farkı gözetmeksizin insanlığı ümmet adı altında bütün olarak kapsayan bir dünyanın öncüsü olmak iddiasıyla ortaya çıkması, mali sermayeye, karlılığını sürdürme olanakları önündeki engelleri aşma konusunda kolaylıklar sağlayabilmektedir.

Marksçı yorum açısından dinin toplum yaşantısı üzerine etkisi

Weber'in kapitalizmin gelişmesi ile protestan ahlakı arasında kurduğu koşutluğun bir benzerine Marksçı yorumlarda da rastlayabiliyoruz. Örneğin Engels'e göre dinde reform hareketlerinin ilk olarak başladığı Almanya'da Luther ve daha sonraki dönemde Fransa'da Calvin tarafından temsil edilen Protestanlık mezhebi, yeni ortaya çıkan burjuvazinin çıkarlarına denk gelen dinsel kılıfı oluşturmaktaydı(7). O dönemde serbest rekabet koşullarının oluşturulmasını isteyen burjuvazinin eşitlik talebi, dinsel inanç konularının yanı sıra karşılarına çıkan bütün geleneksel yapılara ve politik kurumlara çeşitli eleştiriler getiren Fransız materyalizmi tarafından temsil edilmekteydi. Ancak Hıristiyanlık, 17.Yüzyılda da İngiltere başta olmak üzere çeşitli ülkelerde kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde de yeni hiyerarşik toplum yapısının oluşturulması açısından bulunmaz fırsatlar sunmayı sürdürdü. Yeni dönemde memurları, işçileri ve uşakları karşısında doğal üst durumunda bulunması gerekenler, bu sefer tüccarlar ya da manifaktür sahipleri olmuşlardı. Bu nedenle Engels'e göre ortaya çıkan yeni burjuva sınıfı, kendilerinden olabildiğince çok çıkar sağlamak istediği çalışan kesimleri baş eğdirmek için dinin kendine tanıdığı fırsatları fark etmekte gecikmemiştir.(8)

Halkın ne zaman ahlaki araçlarla buyruk altına tutulması gerekse dinin, yığınları etkilemede bütün ahlaki araçların ilki ve başlıcası olduğunu dile getiren Engels, değişik sınıfların her birinin kendisine uygun gelen dini kullanma eğiliminde olduğunu belirtir(8). Bu din, toprak aristokrasisi için Katolik Cizvitlik ya da Protestan Ortodoksluk olabildiği gibi, liberal burjuvazi için ise pekala rasyonalizm olabilmektedir. (7)

Engels, dinlerin insanların günlük yaşayışını egemenlik altında bulduran dış güçlerin, onların kafalarındaki düşlemsel yansımalarından başka bir şey olmadığını savunmuştur. Tarihin başlangıçlarında bu yansımaya uğrayan ve gelişmenin devamında çeşitli halklar arasında çok çeşitli ve çok değişik kişileştirmelere bürünen söz konusu güçler doğa güçleri iken, daha sonra, başlangıçta bir o denli açıklanamaz bir biçimde

insanların karşısına dikilen toplumsal güçler işe karışır. Toplumsal güçler, insanları doğa güçlerinin doğal zorunluluk görünüşlerinin tıpkısı bir doğal zorunluluk görünüşü ile egemenlik altına alır. Engels bugünkü burjuva toplumda da insanların, gene kendileri tarafından yaratılmış ekonomik ilişkiler ve kendileri tarafından üretilmiş üretim araçları aracılığıyla, sanki yabancı bir güç aracılığıyla yönetilir gibi yönetildiğini söyler. (9)

Weber'in kapitalizmin gelişmesinde dinde reform hareketlerinin oynadığı role ilişkin açıklamaya benzer bir yaklaşımın Engels tarafından da benimsenmiş olduğu görülmektedir. Bu anlamda Weber'in açıklamalarının Marksçı yorumların alternatifi olmanın ötesinde onu tamamlayan ve zenginleştiren özellikler taşıdığı belirtilebilir. Çağdaş sosyolojinin bu iki ana akımı açısından ele alındığında sermaye sınıfının, kendi çıkarları doğrultusunda insanları üretim fonksiyonları içinde en verimli bir şekilde kullanabilme amacıyla dinlerden, toplumsal projelere uygulama alanı açma amacıyla faydalanabileceği bilinmektedir. Peki dinler kültürünün bu genel sosyal-kültürel özelliklerinin bilimsel-teknik boyutlarda ele alındığında, insan doğurganlığının kontrol altına alınabilmesi konusu ile ne gibi bir ilişkisi bulunuyor olabilir? İslam kültürünün genel toplum formasyonu ve liberal islamcılığın somut pratikleri açısından ele alındığında bireysel ve toplumsal sağlık açısından önem taşıyan doğum kontrolü konusunun islam kültürü ile ilişkileri ne şekilde ele alınabilir?

Son dönemde giderek daha fazla etkinlik kazanan neo-liberal sosyal ve ekonomik politikalarının, toplumu üretim-yatırım-genişleyen yeniden üretim döngüsü yerine, mali sermayenin karlılığını artırma amacına odaklanmış olduğu görülmektedir. Bu ekonomik alt yapı içinde düzenli işi ve geliri bulunan sanayi işçisinin toplumdaki ağırlığı azalmakta ve bunun yerine, yarı zamanlı-geçici işçi statüsündeki ucuz işgücünün sömürsünün ikame edildiği görülmektedir. Toplumsal varlığını kendi yaratıcı emeği yerine, bunun dışındaki faktörlerle güvence altında alma zorunluluğu bulunan ucuz işgücünün, kaçınılmaz olarak ailesel, mezhepsel, ırksal ilişkiler üzerinden varlıklarını güvence altına almaya yöneldikleri görülmektedir. Bu kesimler akrabalık bağları ve geleneksel sosyal ilişkiler aracılığı ile birbirine bağlı olacakları geniş toplulukların varlığını tercih etme durumundadırlar.

Günümüzde bir şekilde dini referanslardan hareket siyasal liberal islami açılımın kendisi ise, ekonomik faaliyetler içinde kitlelerden daha fazla faydalanabilmenin yollarını araştıran yeni-liberal ideolojik açılım sürecini içselleştirilmiş bulunmaktadır. Bu yönüyle liberal siyasal islamın, sermaye birikiminin rekabetçi kapitalizm dönemindeki rasyonel algılanış şeklinin terk edilmesi ile karakterize yeni-liberal politikaların ülkemizdeki uygulanabilirliğini güvence altına alacak ideolojik arka plana en uygun söylemleri içerdiği belirtilebilir.

Bu kapsamda liberal islamcılığın kendisi, aynı kapitalimin gelişme döneminde asketik protestanlığın burjuva sınıfına sağladığı olanakların benzerini, tekelci kapitalizm döneminde mali sermaye açısından sağlamaktadır. Bu süreç öncelikle sosyal güvenlik fonlarının, mali sermayeyinin karlılığını artırma araçları olarak yeniden yapılandırılması ve ileri tıp teknolojisine bağlı ticari sağlık sektörlerinin, sağlık reformları aracılığı ile pazarlanabilir hale gelmesi yoluyla gerçekleşmektedir.

Güncel sağlık politikaları açısından ele alındığında ise Dünya Bankası'nın verimliliği arttırmaya amacıyla sağlık hizmetlerinde özel sektörün dinamizminden faydalanma

yaklaşımı doğrultusunda, ülkemizde sağlık hizmetlerinin giderek daha yüksek oranda ticarileştirildiği görülmektedir. Hiç kuşkusuz bu süreç, yatırımlarını dünya çapında karlılığı en yüksek sektörlerden olan sağlık sektörlerine yönlendiren finans kuruluşları açısından kazanç getirici bir özellik taşıyor. Bununla birlikte konuyla ilgili hazırlanan raporlarda, Dünya Bankası tarafından yönlendirilen sağlık reformu çalışmaları ile aile planlaması hizmetlerini olumsuz etkilenmekte olduğu yönünde tespitler yapılıyor.(10) Son dönemde ülkemizde reform sürecinin önemli bir unsuru olan aile doktorluğu uygulamasına geçilen illerde daha önce bu alanda hiç çalışmamış, konuyla ilgili eğitim almamış ve dolayısıyla aile planlaması yöntemlerini uygulamaya yetkili olmayan hekimlerin aile doktoru olarak istihdam edilmesinin, aile planlaması çalışmalarının geri plana itilmesine ve ortada kalmasına yol açtığı belirtiliyor. Ancak ne var ki, liberal islamcılığın kendisi, ilahi takdire dayalı referanslar aracılığı ile neo-liberal sömürgeleşme sürecinin haksız çıkarılmasına meydan vermeyecek felsefi ve kültürel bakış açısına fazlasıyla sahip bulunuyor. Bu yönüyle neo-liberal küreselleşme sürecinin insan ve toplum yaşantısı üzerindeki olumsuz etkilerini yamamaya yönelik ideolojik, felsefi amaçlarla, islam dininin liberal yönelimli yorumlarının şaşırtıcı bir şekilde birbiriyle örtüşebildikleri görülüyor. Dünya Bankası tarafından uluslar arası mali sermayenin toplumsal kaynakları yağmalama yoluyla karlılığını arttırabilme amacıyla dünyanın pek çok ülkesine benzer bir şekilde yürütmeye çalıştığı, ancak ülkemiz koşullarına uygun olmayan sağlık organizasyonu yapılması nedeniyle, aile planlaması hizmetleri olumsuz mu etkilenmektedir? Dert değil; zaten “doğurganlığı hızlı bir şekilde düşürseydik , yanlış yapmış olmayacak mıydık?”

Mitolojide aşırı doğurganlığın insan ve toplum yaşantısı üzerindeki olumsuz etkileri tanrıça Niobe' nin kayaya dönüşmesi efsanesinde konu edilir. Efsaneye göre Tantalos'un kızı olan Niobe, Manisa'da doğmuş ve çocukluğu tanrıça Leto ile birlikte bu yörede geçirmiştir. Daha sonra Thebai Kralı Amphion ile evlenen Niobe'nin, yedisi kız, yedisi erkek olmak üzere 14 çocuğu olur. Çocukluk arkadaşı ve Zeus'un eşi Leto'nun ise Apollon ve Artemis olmak üzere iki çocuğu vardır. Çocukları ile gururlanan Niobe'nin, her fırsatta kendisinin çok çocuğu olduğunu, Leto'nun ise sadece iki çocuğunun bulunduğunu söylemesi tanrıça Leto'yu öfkelenendirir. Leto, çocukları Apollon ve Artemis'ten Niobe'yi cezalandırmalarını ister ve bunun üzerine Niobe'nin bütün çocukları Apollon ve Artemis tarafından okla öldürülürler. Bunun üzerine Niobe, çocuklarının cesetleri başında günlerce ağlar. Sonunda tanrı Zeus, Niobe'nin haline acır ve ızdırabına son vermek için onu Spil Dağı eteklerinde sürekli akan göz yaşları ile ıslak olan, ağlayan kaya haline dönüştürür.

İslam kültürüne göre daha kadim ve bazı açılardan ona kaynaklık oluşturacak nitelikteki kültürlere ilişkin bu söyleneceye göre, aşırı doğurdanlığın zorunlu bir erdem olarak ele alınmasına yol açan yaklaşımların insan ve toplum sağlığı üzerine yıkıcı, sağlıksızlaştırıcı ve mutsuzluğa yol açıcı etkide bulunması kaçınılmazdır. Bu yönüyle mali sermayeye genişleme ve tahakküm altına alma olanakları açısından bulunmaz fırsatlar sağlayan islami liberalcilik akımının halihazırdaki yükselişinin olumsuz etkileri gerek birey, gerekse toplum düzeyindeki uygulamalar aracılığı ile ortaya çıkabilmektedir. Diğer taraftan olup bitenlerle ilgili olarak kitlelerin kafasını bulandırma ve olup bitenleri izlemeyle yetinmelerini sağlama işinin, islami liberalciliğin niteliksel bir dönüşüme işaret etmeyeceği görüşünü savunmakta direnen sol liberalcilik akımının her türden sefil yorumcuları tarafından üstlendiği görülüyor. Her ne kadar islam dinine ait orijinal referans kaynaklarının, süregelen kapsamlı değişim sürecini bizzat gerektirmekte olduğu açıkça söylenemese de, islamcılığın liberal yorumunun, mali

sermayenin boyutlanan egemenliği açısından bulunmaz fırsatlar sağladığı ortadadır. Bu belirlendikten sonra ise geriye, birey ve toplum esenliği açısından dindar veya “dinsiz imam”ların ikna edilip, edilemeyeceği ya da buna girişmenin yerinde bir tutum olup, olmayacağı konusunun açıklığı kavuşturulması kalıyor.

Dipnotlar:

1. Üreme Sağlığına Giriř. TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2006.
2. Aile Planlaması Danışmanlığı. TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2006.
3. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/data/turkce/bolum6.pdf>
4. <http://www.milliyet.com.tr/2006/06/15/siyaset/siy07.html>
5. Max Weber. Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu. Ayraç Yayınları, Ankara, 2006
6. Brayn S. Turner. Max Weber ve İşlam. Vadi Yayınları, 1991, Ankara
7. Friedrich Engels, Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, Sol Yayınları, Ankara 1992, s:7-58
8. Friedrich Engels. Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Sol Yayınları, Ankara 1993, s:30-55.
9. Friedrich Engels. Anti-Dühring, Sol Yayınları, Ankara 1995, S.442-446.
10. Aile Hekimliđi Pilot İller Koordinasyon Toplantısı Raporu, 09-11 şubat 2007, Ankara. <http://www.hasuder.org/>.